

УДК 364-322(-053.9):316.624.3

Афанасьєв Дмитро Миколайович

викладач кафедри соціології і соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

Сойма Наталія Дмитрівна

викладач кафедри соціології і соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

Сопко Руслана Іванівна

викладач кафедри соціології і соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

ЗАЛУЧЕННЯ ДЕЗАДАПТОВАНОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Актуальність статті обумовлена процесом прогресивного старіння населення, тому вимагає від суспільства пошуку нових шляхів роботи з людьми похилого віку. Ефективним ресурсом допомоги старшому поколінню виступає волонтерство. Також з проблемами людей похилого віку, не менш актуальними і значущими є проблеми дезадаптованої молоді. Для дезадаптованої молоді характерним є пошук свого місця у системі соціальних зв'язків, тому саме співпраця зі старшим поколінням допоможе їм його знайти. Досвід, яким володіють люди похилого віку і уміння повчати, а також наявність такого важливого ресурсу, як час допоможуть цим категоріям порозуміти один одного. Волонтерська робота і її подальший розвиток саме у поєднанні даних категорій клієнтів соціальної роботи стане важливим кроком до розбудови добробуту та соціального захисту населення.

Ключові слова: люди похилого віку, волонтерська робота, дезадаптація, дезадаптована молодь.

Вступ. Волонтерська діяльність є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. Вона втілює в себе найшляхетніші прагнення людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості для всіх людей.

Одним із таких напрямків соціальної допомоги є участь добровольців у здійсненні цілого ряду соціальних послуг для тих, хто їх потребує. Іншими словами – волонтерська робота. Волонтерство – це неоплачувана, свідомо, добровільна діяльність на благо інших. Будь-яка людина, що свідомо і безкорисливо трудиться на благо інших, може називатися волонтером [1].

Волонтери важливі для кожного суспільства, тому що вони працюють без користі для себе, показуючи цим суспільству, що є ще в житті речі більш цінні ніж отримання матеріальної нагороди. Охорона навколишнього середовища, культура, розвиток і позитивний імідж країни є основним напрямком роботи волонтерів. Ось, що допомагає суспільству впевнено стояти на ногах, а волонтеру – отримати задоволення і безцінний життєвий досвід, набути професійних знань та навичок.

Волонтерська діяльність в Україні, хоча і нестала масовою, проте є такою, що дозволяє говорити про неї як про суспільне явище та як про важливу складову діяльності недержавних соціальних служб. В загальні ж, волонтерство є запорукою успішного процвітання нашої країни.

В сучасних умовах все глибше потрібне усвідомлення громадськістю, державними органами важливість оптимізації різноманітних аспектів соціального розвитку. Соціальні проблеми мають неухильно розв'язуватись, успіх намічених змін залежатиме від кваліфікації працівників зайнятих соціальним обслуговуванням і захистом, що передбачає відповідну підготовку кадрів. Вона стає завданням першочергової ваги у здійсненні нової політики країни. Формування великого руху добровольців – є одним з важливих шляхів до продуктивної соціальної роботи в будь-якій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням волонтерської діяльності приділяли значну увагу наступні дослідники: А.Капська, О.Любарська, В.Назарук, В.Петрович, Ю.Поліщук (визначено принципи волонтерської роботи); І.Зверева, Г.Лактіонова, С.Савченко, С.Харченко (обгрунтовано роль волон-

терства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю); О.Безпалько, Р.Вайнола, Н.Заверико, А.Капська (розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності); О.Кузьменко, Н.Романова, С.Толстоухова (визначено особливості роботи волонтерів у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді); Ю.Поліщук (обгрунтовано волонтерство як складову соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій); З.Бондаренко (розкрито особливості організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу); Т.Лях, Л.Мищенко, К.Потопа, Є.Фаворов (подано класифікацію волонтерських груп, зміст та напрями роботи волонтерів, аналіз особливостей соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп); Н.Романова, Н.Трубікіна, Н.Черепанова (визначено мотиваційні фактори участі у волонтерській діяльності). Однак, теоретичних і практичних доробок з питань волонтерства ще дуже мало, щоб розробити єдину та ефективну модель залучення волонтерів до діяльності загальноосвітнього навчального закладу.

Метою статті є розкриття особливостей залучення дезадаптованої молоді до волонтерської роботи з людьми похилого віку.

Виклад основного матеріалу. Волонтерська діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. Тому в добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів. Відповідно до віку, соціальної ролі і соціального статусу можна виявити наступні групи добровільних помічників: діти та підлітки; волонтери – фахівці; спонсори; чиновники; клієнти; члени організації; студенти; батьки.

Отже, волонтером може бути людина, будь-якої статі і віку, з будь-якою освітою чи без неї, яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах допомагати їм, тому ми можемо активно залучати до даної роботи і дезадаптовану молодь.

У нашій країні найбільш соціально незахищеними людьми залишаються люди похилого віку – особливо самотні, немічні, тяжкохворі. Традиційно, допомогу для літніх від представників бізнесу і від простих громадян надається напередодні 9 травня – і після про людей знову забувають практично на рік. Багато людей з великим задоволенням допомагають дітям і абсолют-

но незаслужено залишають без уваги людей похилого віку. Психологи пояснюють це побоюванням старості – вона у свідомості молодих людей асоціюється з чимось негативним. Ось вони і намагаються не помічати проблем літніх, щоб свідомо віддалити себе від «страшної» старості, щоб не бачити, що може статися з ними через кілька десятків років. Страждають від цього і самі люди похилого віку – вони відчувають себе непотрібними, практично ізгоями – і це для них гірше, ніж бідність і хвороби. Тому допомога людям похилого віку повинна полягати, в першу чергу, у моральній підтримці. Просте щире спілкування, терпіння, співпереживання для них важливіше за будь-які подарунки. Багатьом людям похилого віку таку підтримку забезпечують їх рідні. Але як бути з тими, хто залишилися одні, наодинці зі своїми проблемами, хворобами, злиднями? У наших реаліях словосполучення «благородна старість» викликає скоріше іронічну посмішку. Проте в наших з вами силах почати вирішувати цю проблему. На проблеми людей старшого покоління можна закрити очі. Вони прожили своє життя заради майбутніх поколінь, і заслужили нашу повагу, підтримку і реальну допомогу. У старості людині складно контролювати себе і свої дії. Елементарні побутові турботи можуть перетворитися на каторгу. Відсутність достатніх коштів до існування може спровокувати розвиток хвороб, а ігнорування проблем літньої людини суспільством може привести до страшних для старого наслідків [2].

У волонтерській роботі під ресурсами розуміють все, що може бути задіяне для вирішення проблем клієнтів, соціальної групи чи розв'язання певних соціальних завдань. Серед ресурсів волонтерського руху перш за все можна виокремити людські ресурси, оскільки волонтерами є люди, які на засадах добровільності беруть участь в роботі державних та громадських організацій. Відповідно до віку, соціальної ролі та соціального статусу можна виокремити наступні групи добровільних помічників:

1. Діти та підлітки. Волонтерами можуть стати не тільки особи, які досягли 18-річного віку. Для підлітків головною причиною участі у волонтерській діяльності є можливість самоутвердитися в очах однолітків, батьків, вчителів, бажання знайти нових друзів, можливість спілкування з однолітками, можливість набути нових навичок і знань та проведення власного дозвілля. Питання надання конкретної соціальної допомоги, як правило, для них не є визначальним. Професійна кваліфікація волонтерів-підлітків звичайно досить низька, проте вони володіють іншими якостями та здібностями, тому ця категорія волонтерів є незамінною у практичній діяльності: підлітки абсолютно мобільні, тому роботу, пов'язану з поїздками, виходами на вулиці, відвідуваннями, скажімо, дітей-інвалідів вдома, проведенням ігор на вулицях, виконують дуже добре. Саме тому, доречним буде залучення дезадаптованої молоді, яка у силу різних причин не може знайти своє місце, а людина похилого віку прожила своє життя і знайшла це місце, саме тому якщо ці дві категорії населення поєднати, то отримаємо неоціненний досвід співпраці, що допоможе обом категоріям відчути свою значимість і значущість у суспільстві.

2. Волонтери, які приходять за власним бажанням. Волонтери можуть прийти в організацію за власним бажанням, прочитавши про неї у пресі і виявивши бажання дізнатися, як вона працює. Якщо інтереси організації збігаються з інтересами потенційного волонтера, потрібно детальніше ознайомити його з організацією, запропонувати навчання, оскільки здебільшого воно необхідне, залучити до роботи з реалізації конкретної програми. Іноді робота, запропонована волонтеру, є дуже відповідальною, потребує професійних

навичок, наприклад няня в притулку для маленьких дітей, консультант "Телефону довіри" – тут без навчання не обійтися. Після навчання можна взяти волонтера з випробувальним терміном. Людей, які приходять в добровільні організації, як правило, не ображає така "недовіра", у протилежному разі потрібні пояснення. Відповідальність перед клієнтом, складність поставлених завдань потребують практики і обережності у виборі людей. Помилки можуть стати не виправними [3].

Попередні дослідження показали, що одним із головних чинників дитячої дезадаптованості виступає девальвація цінності цілісності й моральності родини як головної інституції виховання. Вона зумовлює зростання рівня дезадаптації у дітей молодшого шкільного віку, що в подальшому спричинює появу різноманітних девіацій у середовищі підлітків і молоді [4, с.23].

Необхідно враховувати внутрішню готовність дезадаптованої молоді до участі у волонтерській діяльності й дотримуватись обов'язкових правил: їхня участь у волонтерському русі повинна бути узгоджена з батьками й учителями; робота повинна бути безпечною для життя, здоров'я і психіки; не повинна відволікати їх від навчання та не бути одноманітною; у кожній справі, яка доручена, повинен бути вияв їхньої власної ініціативи, прийняття самостійних рішень, а також персональна відповідальність; варто чітко й конкретно визначити зовнішню мотивацію діяльності (не обіцяти більшого, ніж може забезпечити волонтер); демонструвати можливості перспективи їхньої діяльності в організації на майбутнє.

Залучаючи дітей та молодь до волонтерського руху слід звертати увагу не лише на їх участь у соціальній роботі, але й вплив волонтерства на формування особистості волонтера. Цей аспект волонтерства мало вивчений. Через допомогу іншим відбувається процес соціалізації самого себе.

Волонтерами можуть бути й ті, кому надається соціальна допомога, тобто клієнти соціальних служб, які після відповідного навчання, участі у тренінгах, за умов належного консультування і підтримки зможуть під керівництвом соціального працівника надавати певну допомогу своїм колегам. При цьому мова йде як про групові так й індивідуальні форми волонтерської роботи [5].

Висновки. Отже, волонтерська діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. Тому в добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів, людина будь-якого віку і статі, з будь-якою освітою яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах допомагати їм, але професійно.

Волонтери важливі для кожного суспільства, тому що вони працюють без користі для себе, показуючи цим суспільству, що є ще в житті речі більш цінні ніж отримання матеріальної нагороди. Охорона навколишнього середовища, культура, розвиток і позитивний імідж країни є основним напрямком роботи волонтерів. Ось, що допомагає суспільству впевнено стояти на ногах, а волонтеру – отримати задоволення і безцінний життєвий досвід, набути професійних знань та навичок.

Волонтерська діяльність в Україні, хоча і нестала масовою, проте є такою, що дозволяє говорити про неї як про суспільне явище та як про важливу складову діяльності недержавних соціальних служб. В загалі ж волонтерство як можна бачити, є запорукою успішного процвітання нашої країни. А волонтери – першопрохідці, які вказують шлях до просування. І якщо вище не волонтер, значить, не усвідомили всіх принад волонтерського життя, тож, як гласить народна мудрість: «краще пізніше ніж ніколи».

Список використаної літератури

1. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні: навч. посіб. / С.Я.Харченко, М.С.Кратінов, Л.Ц.Ваховський, О.П.Песоцька, В.О.Кратінова, О.Л.Караман. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408 с.
2. Холостова Е.И. Социальная работа с пожилыми людьми / Евдокия Ивановна Холостова. – Учебное пособие. – 2-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2003. – 296 с.
3. Семенова Ю.Ю. Волонтерська робота з дітьми та молоддю в Україні (кінець XX – початок XXI століття) / Ю.Ю. Семенова [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pspo_2013_40\(2\)_34.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pspo_2013_40(2)_34.pdf). – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Зозуляк Р. Сімейні деструкції як чинник важковихованості дітей молодшого шкільного віку / Р.Зозуляк // Обрії. – 2009. – № 1. – С.22-24.
5. Поліщук В.А. Роль волонтерської практики в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / В.А.Поліщук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – № 29. – Ужгород, 2013. – 153-156 с.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2017 р.
Рецензент: докт. пед. наук, проф. Козубовська І.В.

Афанасьев Дмитрий

преподаватель кафедры социологии и социальной работы
Государственное высшее учебное заведение
«Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

Сойма Наталия

преподаватель кафедры социологии и социальной работы
Государственное высшее учебное заведение
«Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

Сопко Руслана

преподаватель кафедры социологии и социальной работы
Государственное высшее учебное заведение
«Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

ПРИВЛЕЧЕНИЕ ДЕЗАДАПТИРОВАННЫХ МОЛОДЕЖИ К ВОЛОНТЕРСКОЙ РАБОТЕ С ПОЖИЛЫМИ ЛЮДЬМИ

Актуальность статьи обусловлена процессом прогрессивного старения населения, поэтому требует от общества поиска новых путей работы с пожилыми людьми. Эффективным ресурсом помощи старшему поколению выступает волонтерство. Также с проблемами пожилых людей, не менее актуальными и значимыми являются проблемы дезадаптированной молодежи. Поэтому мы пытаемся решить эту проблематику привлекая молодежь к волонтерской работе с пожилыми людьми.

Ключевые слова: старики, волонтерская работа, дезадаптация, дезадаптированная молодежь.

Afanasiev Dmytro

Lecturer of the Department of Sociology and Social Work
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

Soyma Nataliya

Lecturer of the Department of Sociology and Social Work
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

Sopko Ruslana

Lecturer of the Department of Sociology and Social Work
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

INVOLVING MALADJUSTED YOUTH TO THE VOLUNTEER WORK WITH THE ELDERLY

In this article authors highlights the process of progressive aging of population. The problem demands from the society new ways of working with the elderly. In this article we have tried to show that volunteering can be effective resource for the provision of help to the older generation. Problems of the maladjusted youth are also equally relevant and important. Therefore, we try to solve the problems of involving young people to volunteer work with the elderly. It is peculiar to the typical maladjusted young people to search place in the system of social relations, therefore, the cooperation with the older generation helps them find it. Experience of the elderly and the ability to teach, and the presence of such an important resource as time help these categories to understand each other. Volunteer work and its further development combines these types of clients of social work and becomes an important step in building population welfare and social security.

We are to take into account internal readiness of maladjusted young people to participate in volunteer activities and comply with mandatory rules: their participation in volunteer movement must be coordinated by parents and teachers; work must be safe for life, health and psyche; they are not to be distract from learning and the work is not to be monotonous; in each case an expression of their own initiative is to be present; making independent decisions is to be allowed and personal responsibility is to be stressed; we should clearly and specifically define the motivation (not to promise more than can be provided by a volunteer).

Key words: elderly, volunteer work, exclusion, maladjusted youth.